

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

16. června 2016 *

„Kasační opravný prostředek — Hospodářská soutěž — Článek 81 ES — Kartelové dohody — Trhy s práškem a granulemi karbidu vápníku, jakož i s magnéziovými granulemi na významné části Evropského hospodářského prostoru — Určování cen, rozdělení trhů a výměna informací — Odpovědnost mateřské společnosti za porušení pravidel hospodářské soutěže, kterého se dopustily její dceřiné společnosti — Rozhodující vliv vykonávaný mateřskou společností — Vyvratitelná domněnka v případě vlastnictví 100 % kapitálu — Podmínka vyvrácení této domněnky — Nerespektování výslovného pokynu“

Ve věci C-155/14 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 statutu Soudního dvora Evropské unie, podaný dne 3. dubna 2014,

Evonik Degussa GmbH, se sídlem v Essenu (Německo),

AlzChem AG, dříve AlzChem Trostberg GmbH, se sídlem v Trostbergu (Německo),

zastoupené C. Steinlem a I. Bodenstein, Rechtsanwälte,

účastnice řízení podávající kasační opravný prostředek (navrhovatelky),

příčemž další účastníci řízení je:

Evropská komise, zastoupená G. Meessenem a R. Sauerem, jako zmocněnci, ve spolupráci s A. Böhlkem, Rechtsanwalt,

žalovaná v prvním stupni,

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení T. von Danwitz, předseda čtvrtého senátu, vykonávající funkci předsedy pátého senátu, D. Šváby (zpravodaj), A. Rosas, E. Juhász a C. Vajda, soudci,

generální advokát: P. Mengozzi,

vedoucí soudní kanceláře: L. Carrasco Marco, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 4. června 2015,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 3. září 2015,

* Jednací jazyk: němčina.

vydává tento

Rozsudek

- 1 Společnosti Evonik Degussa GmbH (dále jen „společnost Degussa“) a AlzChem AG, dříve AlzChem Trostberg GmbH, v rámci kasačního opravného prostředku navrhuji zrušení rozsudku Tribunálu Evropské unie ze dne 23. ledna 2014, Evonik Degussa a AlzChem v. Komise (T-391/09, nezveřejněný, dále jen „napadený rozsudek“, EU:T:2014:22), kterým Tribunál částečně zamítl jejich žalobu, jejímž předmětem byl návrh na zrušení rozhodnutí Komise C (2009) 5791 final ze dne 22. července 2009 v řízení podle článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP/39.396 – Činidla na bázi karbidu vápníku a hořčíku pro ocelářský průmysl a plynárenský průmysl) (dále jen „sporné rozhodnutí“) v rozsahu, v němž se týká žalobkyň, jakož i podpůrně návrh na změnu uvedeného rozhodnutí směřující ke zrušení pokuty, která byla žalobkyním uložena, nebo snížení její výše, a k tomu, aby bylo společnosti SKW Stahl-Technik GmbH (dále jen „společnost SKW“) uloženo zaplatit celou uvedenou pokutu společně a nerozdílně s žalobkyněmi.

Právní rámec

- 2 Článek 23 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205), upravuje režim pokut, které může Evropská komise uložit na základě článků 81 ES a 82 ES.

Skutečnosti předcházející sporu a sporné rozhodnutí

- 3 Relevantní skutečnosti předcházející sporu byly popsány v bodech 1 až 4 napadeného rozsudku takto:
 - „1 [Komise] ve [sporném rozhodnutí] konstatovala, že hlavní dodavatelé karbidu vápníku a magnezia pro ocelářský a plynárenský průmysl porušili čl. 81 odst. 1 ES a článek 53 Dohody o Evropském hospodářském prostoru (EHP) tím, že se od 7. dubna 2004 do 16. ledna 2007 podíleli na jediném a trvajícím protiprávním jednání. Toto protiprávní jednání spočívalo v rozdělení trhů, určování kvót, rozdělení zákazníků, určování cen a výměně citlivých obchodních informací o cenách, zákaznících a objemech prodeje v EHP s výjimkou Irska, Španělska, Portugalska a Spojeného království.
 - 2 Řízení bylo zahájeno na základě žádosti o ochranu před pokutami ve smyslu oznámení Komise o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů (Úř. věst. 2002, C 45, s. 3; Zvl. vyd. 08/02, s. 155, dále jen „sdělení o shovívavosti“), kterou podala společnost Akzo Nobel NV.
 - 3 V článku 1 písm. f) [sporného] rozhodnutí [...] Komise konstatovala, že společnosti Degussa a AlzChem Hart GmbH (později společnost AlzChem Trostberg GmbH, nyní společnost [AlzChem]) – žalobkyně – se účastnily protiprávního jednání od 22. dubna do 30. srpna 2004. Z bodů 226 a 227 odůvodnění [sporného] rozhodnutí [...] vyplývá, že obě tyto společnosti byly shledány odpovědnými za sporné protiprávní jednání, jelikož se jej přímo účastnili zaměstnanci společnosti SKW Stahl-Technik GmbH & Co. KG, jejíž název byl v roce 2005 změněn na [SKW]. Podle bodů 227, 228 a 235 odůvodnění [sporného] rozhodnutí [...] byla společnost SKW v průběhu první části období své účasti na sporné kartelové dohodě 100 % vlastněnou dceřinou společností žalobkyň.

4 V článku 2 [sporného] rozhodnutí [...] Komise uložila žalobkyním z důvodu jejich účasti na sporném protiprávním jednání jednak pokutu ve výši 1,04 milionu eur, přičemž stanovila, že mají tuto pokutu zaplatit společně a nerozdílně se společností SKW [čl. 2 písm. g)], a jednak pokutu ve výši 3,64 miliónu eur, za jejíž zaplacení byly společně a nerozdílně odpovědné žalobkyně [čl. 2 písm. h)].“

4 Co se týče období od 1. září 2004 do 16. ledna 2007, kdy již společnost SKW nebyla zcela vlastněna společnostmi AlzChem a Degussa, ale společnostmi SKW Stahl-Metallurgie Holding (dále jen „SKW Holding“) a Arques Industrie AG, nyní Gigaset AG, Komise konstatovala, že se společnosti SKW, SKW Holding a Gigaset účastnily předmětného protiprávního jednání nebo za něj musely být shledány odpovědnými. V článku 2 písm. f) sporného rozhodnutí, které bylo pozměněno rozsudkem Gigaset v. Komise (T-395/09, EU:T:2014:23), společností SKW a SKW Holding uložila společně a nerozdílně pokutu ve výši 13 300 000 eur a rozhodla, že k zaplacení části této pokuty ve výši 12 300 000 eur je společně a nerozdílně povinna i společnost Gigaset.

Řízení před Tribunálem a napadený rozsudek

5 Návrhem došlým kanceláři Tribunálu dne 5. října 2009 navrhovatelky navrhovaly zrušení sporného rozhodnutí v rozsahu, v němž se jich týkalo, a podpůrně snížení pokut, které jim byly uloženy podle čl. 2 písm. g) a h) tohoto rozhodnutí, a toho, aby byla spolu s nimi k úhradě všech těchto pokut společně a nerozdílně odpovědná společnost SKW.

6 Navrhovatelky uvedly na podporu žaloby argumentaci, která nebyla strukturována do jednotlivých žalobních důvodů a Tribunál ji pochopil tak, že se týká zaprvé toho, že navrhovatelkám byla přičtena odpovědnost za protiprávní jednání, kterého se dopustila jejich dceřiná společnost SKW, zadruhé výše pokut, které jim byla uloženy, zatřetí solidární odpovědnosti společnosti SKW za zaplacení těchto pokut a začtvrté rozporu sporného rozhodnutí s rozsudkem ze dne 3. března 2011, Siemens a VA Tech Transmission & Distribution v. Komise (T-122/07 až T-124/07, EU:T:2011:70), přičemž posledně uvedená výtku byla vznesena v souvislosti s návrhem na organizaci řízení, jakož i na jednání.

7 Tribunál napadeným rozsudkem této žalobě částečně vyhověl. Výrok tohoto rozsudku zní takto:

„1) Článek 2 písm. g) a h) [sporného] rozhodnutí [...] se zrušuje v rozsahu, v němž se týká společností [Degussa] a [AlzChem]; toto zrušení však nemá ve vztahu ke společnosti [SKW] vliv na osvobozující účinek jakékoliv platby, již zaplatí některá z těchto dvou společností na úhradu pokuty, která jim byla společně a nerozdílně uložena za protiprávní jednání konstatované v čl. 1 písm. f) uvedeného rozhodnutí, a pokuty, která byla uložena společnosti [SKW] v čl. 2 písm. g) téhož rozhodnutí.

2) Za protiprávní jednání konstatované ve vztahu ke společností [Degussa] a AlzChem v čl. 1 písm. f) [sporného] rozhodnutí [...] se ukládají tyto pokuty:

— 2,49 milionu eura společně a nerozdílně společností [Degussa] a AlzChem, přičemž se bude mít za to, že tuto pokutu uhradily do výše částek, které zaplatila společnost [SKW] na úhradu pokuty, jež jí byla uložena v čl. 2 písm. f) a g) téhož rozhodnutí;

— 1,24 milionu eura společnosti [Degussa], která je za zaplacení této pokuty odpovědná sama.

3) Ve zbývajících částech se žaloba zamítá.

4) Společnosti [Degussa] a AlzChem ponese dvě třetiny vlastních nákladů řízení a nahradí dvě třetiny nákladů řízení vynaložených [Komisí]. Komise ponese jednu třetinu vlastních nákladů řízení a nahradí jednu třetinu nákladů řízení, které vznikly společností [Degussa] a AlzChem.“

8 Z tohoto rozsudku vyplývá, že společnostem, které byly součástí hospodářské jednotky vlastněné zastřešující společností Degussa, byly z důvodu účasti společnosti SKW na předmětném protiprávním jednání v období od 22. dubna 2004 do 30. srpna 2004 uloženy následující pokuty:

- společnosti SKW pokuta ve výši 1,04 milionu eura, a to podle čl. 2 písm. g) sporného rozhodnutí;
- společně a nerozdílně společnostem Degussa a AlzChem pokuta ve výši 2,49 milionu eura, přičemž Tribunál uvedl, že se bude mít za to, že tyto společnosti uvedenou pokutu uhradily do výše částek, které zaplatila společnost SKW na úhradu pokut, jež jí byly uloženy v čl. 2 písm. f) a g) sporného rozhodnutí, a to za období od 1. září 2004 do 16. ledna 2007, respektive od 22. dubna 2004 do 30. srpna 2004;
- společnosti Degussa 1,24 milionu eura.

Návrhová žádání účastnic řízení o kasačním opravném prostředku

9 Společnosti Degussa a AlzChem navrhují, aby Soudní dvůr:

- zrušil napadený rozsudek jako celek v rozsahu, v němž se jich týká, a zrušil sporné rozhodnutí v rozsahu, v němž se jich týká;
- podpůrně snížil pokuty, které jim byly uloženy na základě čl. 2 písm. g) a h) sporného rozhodnutí;
- dále podpůrně změnil čl. 2 písm. g) a h) sporného rozhodnutí v tom smyslu, že bude rozhodnuto, že společnost SKW je solidárně odpovědná za všechny pokuty, které byly uloženy navrhovatelkám;
- dále podpůrně zrušil napadený rozsudek a vrátil věc Tribunálu a
- uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

10 Komise navrhuje, aby Soudní dvůr:

- kasační opravný prostředek zamítl a
- uložil navrhovatelkám náhradu nákladů řízení.

Ke kasačnímu opravnému prostředku

11 Navrhovatelky uplatňují na podporu kasačního opravného prostředku pět důvodů.

12 První důvod kasačního opravného prostředku vychází z porušení článku 81 ES, zásady osobní odpovědnosti, presumpce neviny a zásady odpovědnosti za zavinění. V rámci druhého důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelky namítají, že Tribunál porušil jejich právo být slyšeny a článek 296 SFEU, jelikož odmítl jejich argumentaci týkající se rozporu sporného rozhodnutí s rozsudkem ze dne 3. března 2011, Siemens a VA Tech Transmission & Distribution v. Komise (T-122/07 až T-124/07, EU:T:2011:70). Třetí důvod kasačního opravného prostředku se týká toho, že Tribunál porušil povinnost uvést odůvodnění a zásadu rovného zacházení. V rámci čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku, který je uplatněn podpůrně, navrhovatelky tvrdí, že Tribunál porušil zásadu právní jistoty, zásadu *nulla poena sine lege certa*, jakož i povinnost uvést odůvodnění. A konečně pátý důvod kasačního opravného prostředku, který je rovněž uplatněn podpůrně, vychází z porušení článku 81 ES, práva navrhovatelek být slyšeny a článku 23 nařízení č. 1/2003.

- 13 Na jednání vzaly navrhovatelky zpět druhý důvod kasačního opravného prostředku.

K prvnímu důvodu kasačního opravného prostředku vycházejícímu z porušení článku 81 ES, zásady osobní odpovědnosti, presumpce nevinny a zásady odpovědnosti za zavinění

Argumentace účastnic řízení

- 14 V rámci prvního důvodu kasačního opravného prostředku, který je namířen proti bodům 70 až 119 napadeného rozsudku, navrhovatelky Tribunálu vytýkají, že porušil článek 81 ES, jakož i zásady osobní odpovědnosti, presumpce nevinny a odpovědnosti za zavinění, jelikož podmínil vyvrácení domněnky skutečného výkonu rozhodujícího vlivu ze strany navrhovatelek na společnost SKW příliš vysokými požadavky, a pominul tak vyvratitelnost této domněnky.
- 15 Navrhovatelky předně nesouhlasí s tím, že Tribunál v bodech 102 až 107 napadeného rozsudku odmítl uznat vyvrácení uvedené domněnky, ačkoliv navrhovatelky tvrdily, že se společnost SKW účastnila sporné kartelové dohody ve zjevném rozporu s jejich výslovnými pokyny, které jsou uvedeny v bodech 91 a 102 napadeného rozsudku a kterými byl jediný jednatel společnosti SKW vyzván, aby s konkurenty neuzavíral dohody týkající se produktů odsíření železa. Taková situace podle navrhovatelek prokazuje, že na společnost SKW skutečně nebyl vykonáván rozhodující vliv.
- 16 Navrhovatelky napadají Tribunál rovněž proto, že považoval za irrelevantní prohlášení osoby – která byla v době rozhodné z hlediska skutkového stavu obchodním ředitelem společnosti SKW – jež je uvedeno v bodě 107 napadeného rozsudku a podle kterého ředitel společnosti AlzChem neměl k dispozici prostředky, kterými by dodržení těchto pokynů zajistil. Toto prohlášení však podle názoru navrhovatelek prokazuje, že ze strany původce tohoto pokynu vůči jeho adresátovi nedocházelo ke skutečnému výkonu rozhodujícího vlivu.
- 17 Navrhovatelky kromě toho tvrdí, že rozhodující okolností pro účely přičtení odpovědnosti za porušení článku 81 ES není pouze možnost výkonu rozhodujícího vlivu, ale jeho skutečný výkon, což je potvrzeno v bodě 62 rozsudku ze dne 12. prosince 2007, Akzo Nobel a další v. Komise (T-112/05, EU:T:2007:381). Tribunál se však několikrát a zejména u obratu společnosti SKW, o kterém se hovoří v bodech 108 až 113 napadeného rozsudku, spokojil pouze s hypotetickým vlivem opírajícím se o spekulativní skutečnosti a neprokázal, že by navrhovatelky na posledně uvedenou společnost takový rozhodující vliv skutečně vykonávaly.
- 18 Navrhovatelky vytýkají Tribunálu i to, že z posouzení situace před obdobím protiprávního jednání vyvodil závěry o tomto období, i když navrhovatelky tvrdily, že rozhodující vliv nikdy nevykonávaly. Kromě toho Tribunálu vytýkají, že posuzoval vztahy mezi jimi samotnými a společností SKW pouze z hlediska rozdělení kapitálových podílů a vedoucích zaměstnanců a nezapomínal se konkrétně tím, zda na svoji dceřinou společnost skutečně vykonávaly rozhodující vliv.
- 19 Navrhovatelky Tribunálu dále vytýkají, že odmítl konstatovat, že na společnost SKW skutečně nevykonávaly rozhodující vliv, i přes to, že tato společnost vedla činnost samostatně a navrhovatelky se snažily o její prodej a důkazy svědčí o nedůvěře této společnosti vůči jejím mateřským společnostem, jak plyne z prohlášení pana N. zmíněného v bodě 105 napadeného rozsudku.
- 20 Tribunál zejména nesprávně posoudil důkazní břemeno při vyvrácení domněnky skutečného výkonu rozhodujícího vlivu, jelikož vycházel z případného teoretického vlivu navrhovatelek na společnost SKW, a nikoliv z její konkrétní situace. Navrhovatelky jsou toho názoru, že nemusely prokazovat, že v obecné rovině nemohly vykonávat na společnost SKW žádný rozhodující vliv, nýbrž pouze to, že v konkrétním případě skutečně žádný vliv tohoto charakteru nevykonávaly. Tribunál však v bodech 82, 83, 88, 89, 93, 94 až 98 a 108 až 113 napadeného rozsudku vyšel pouze z jejich případného teoretického vlivu na společnost SKW.

- 21 Navrhovatelky konečně namítají, že se Tribunál dopustil zkreslení důkazů, jelikož z pouhé povinnosti společnosti SKW podávat společnosti AlzChem zprávy vyvodil závěr o skutečném výkonu rozhodujícího vlivu.
- 22 Komise tvrdí, že je tento důvod kasačního opravného prostředku nepřipustný, jelikož jím navrhovatelky zpochybňují způsob, jakým Tribunál posoudil skutkové okolnosti a důkazy, které mu byly předloženy. Komise je přesvědčena, že v každém případě je nutno tento důvod kasačního opravného prostředku zamítnout jako neopodstatněný.

Závěry Soudního dvora

– K přípustnosti

- 23 Je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora je pouze Tribunál příslušný ke zjišťování a posuzování skutkového stavu a v zásadě k posuzování důkazů, které zohledňuje na podporu tohoto skutkového stavu. Pokud totiž tyto důkazy byly získány řádně a byly dodrženy obecné právní zásady a procesní pravidla použitelná v oblasti důkazního břemene a provádění důkazů, přísluší pouze Tribunálu posoudit hodnotu, kterou je třeba přiznat důkazům, jež mu byly předloženy. Takové posouzení tudíž s výhradou případu zkreslování těchto důkazů nepředstavuje právní otázku, která by jako taková podléhala přezkumu Soudního dvora (rozsudek ze dne 20. ledna 2016, Toshiba Corporation v. Komise, C-373/14 P, EU:C:2016:26, bod 40). Takové zkreslení kromě toho musí zjevným způsobem vyplynout z písemností ve spise a není nutné přistoupit k novému posouzení skutkového stavu a důkazů (rozsudek ze dne 28. ledna 2016, Éditions Odile Jacob v. Komise, C-514/14 P, EU:C:2016:55, bod 73 a citovaná judikatura).
- 24 V projednávaném případě je třeba podotknout, že jak uvedl generální advokát v bodě 75 svého stanoviska, Tribunál důkazy, které mu byly předloženy, nezkreslil, když v bodě 87 napadeného rozsudku konstatoval, že povinnost jednatele společnosti SKW podávat řediteli společnosti AlzChem pravidelné zprávy představuje nepřímý důkaz podporující názor, že posledně uvedená společnost rozhodujícím způsobem ovlivňovala rozhodnutí prvně uvedené společnosti.
- 25 V rozsahu, v němž navrhovatelky zpochybňují závěry posouzení skutkových okolností, které Tribunál provedl, a to včetně těch, jež jsou uvedeny v bodech 87 a 107 napadeného rozsudku, jsou jejich výtky nepřipustné.
- 26 Naopak v rozsahu, v němž navrhovatelky zpochybňují metodiku, kterou Tribunál použil při posouzení průkaznosti důkazů, které navrhovatelky předložily za účelem vyvrácení domněnky výkonu rozhodujícího vlivu na společnost SKW, v němž Tribunál napadá proto, že konstatoval, že tuto domněnku nemůže vyvrátit prokázání jednání dceřiné společnosti ve zjevném rozporu s pokyny její mateřské společnosti, a v němž navrhovatelky Tribunálu vytýkají, že uplatnil příliš restriktivní kritérium, v jehož důsledku se tato domněnka stala nevyvratitelnou, jsou jejich výtky přípustné. Otázka, kterou nastolují tyto výtky a která spočívá v tom, zda Tribunál při posouzení skutkových okolností a důkazů uplatnil správné právní kritérium, je totiž otázkou právní, která podléhá přezkumu Soudního dvora v rámci tohoto kasačního opravného prostředku (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. července 2013, Stichting Administratiekantoor Portielje, C-440/11 P, EU:C:2013:514, bod 59 a citovaná judikatura).

– K věci samé

- 27 Předně je třeba připomenout, že z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že odpovědnost za jednání dceřiné společnosti může být přičtena mateřské společnosti zejména tehdy, pokud tato dceřiná společnost, byť má vlastní právní subjektivitu, samostatně neurčuje své chování na trhu, ale v zásadě

plní pokyny, které jsou jí uděleny mateřskou společností, zejména s ohledem na hospodářské, organizační a právní vazby, které spojují tyto dva právní subjekty. Jelikož jsou mateřská společnost a její dceřiná společnost v takové situaci součástí téže hospodářské jednotky a tvoří jediný podnik ve smyslu článku 81 ES, může Komise určit rozhodnutí, jímž ukládá pokuty, mateřské společnosti, aniž je nutné prokazovat osobní zapojení této mateřské společnosti do protiprávního jednání (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. března 2015, Komise a další v. Versalis a další, C-93/13 P a C-123/13 P, EU:C:2015:150, bod 40, jakož i citovaná judikatura).

- 28 Z ustálené judikatury Soudního dvora rovněž vyplývá, že ve zvláštním případě, kdy mateřská společnost přímo nebo nepřímo vlastní celý nebo téměř celý kapitál dceřiné společnosti, která porušila pravidla hospodářské soutěže Evropské unie, existuje vyvratitelná domněnka, podle níž uvedená mateřská společnost skutečně vykonává rozhodující vliv na svou dceřinou společnost (rozsudky ze dne 29. září 2011, Elf Aquitaine v. Komise, C-521/09 P, EU:C:2011:620, bod 56 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 5. března 2015, Komise a další v. Versalis a další, C-93/13 P a C-123/13 P, EU:C:2015:150, bod 41).
- 29 V takové situaci, postačí k tomu, aby mohla být uvedená podmínka považována za splněnou, aby Komise prokázala, že celý nebo téměř celý kapitál dceřiné společnosti přímo nebo nepřímo vlastní její mateřská společnost. Komise tedy může považovat mateřskou společnost za odpovědnou za jednání její dceřiné společnosti a shledat ji společně a nerozdílně odpovědnou za zaplacení pokuty uložené této dceřiné společnosti, ledaže by tato mateřská společnost, které přísluší tuto domněnku vyvrátit, předložila dostatečné důkazy, které by mohly prokázat, že se její dceřiná společnost chová na trhu samostatně (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. března 2015, Komise a další v. Versalis a další, C-93/13 P a C-123/13 P, EU:C:2015:150, body 42 a 43, jakož i citovaná judikatura).
- 30 Pokud je tedy tato domněnka uplatněna, což navrhovatelky v projednávaném případě nezpochybňují, a není vyvrácena, znamená to, že se skutečný výkon rozhodujícího vlivu ze strany mateřské společnosti na její dceřinou společnost považuje za prokázaný a opravňuje Komisi k tomu, aby shledala mateřskou společnost odpovědnou za jednání dceřiné společnosti, aniž by musela předložit nějaký další důkaz.
- 31 Je-li totiž domněnka skutečného výkonu rozhodujícího vlivu uplatněna, je pouze na mateřské společnosti, která vlastní celý nebo téměř celý kapitál svojí dceřiné společnosti, aby ji vyvrátila.
- 32 Za účelem vyvrácení této domněnky musí mateřská společnost v rámci žalob proti rozhodnutí Komise předložit k posouzení unijního soudu všechny důkazy týkající se organizačních, hospodářských a právních vazeb, které má se svojí dceřinou společností, jež by mohly prokázat, že tyto společnosti netvoří jedinou hospodářskou jednotku (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. ledna 2011, General Química a další v. Komise, C-90/09 P, EU:C:2011:21, bod 51, jakož i citovaná judikatura).
- 33 Při posouzení, zda tato dceřiná společnost samostatně určuje své chování na trhu nebo v zásadě plní pokyny, které jí uděluje její mateřská společnost (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. července 2013, Komise v. Stichting Administratiekantoor Portielje, C-440/11 P, EU:C:2013:514, bod 38 a citovaná judikatura), je unijní soud povinen přihlídnout ke všem relevantním skutečnostem, jež se mohou lišit případ od případu, a nelze je tedy taxativně vypočíst (rozsudek ze dne 26. září 2013, The Dow Chemical Company v. Komise, C-179/12 P, nezveřejněný, EU:C:2013:605, bod 54).
- 34 Je na Tribunálu, aby v rámci tohoto postupu provedl posouzení skutkových okolností, které nastaly v období protiprávního jednání, tímto však není dotčena možnost vycházet z informací týkajících se období předcházejícího, pokud je Tribunál schopen doložit relevantnost těchto informací i pro období protiprávního jednání a závěry vyplývající z posouzení dřívějších okolností neuplatňuje na toto období automaticky.
- 35 V projednávaném případě z bodů 100 až 107 napadeného rozsudku vyplývá, že Tribunál provedl posouzení v souladu s těmito požadavky.

- 36 Poté, co Tribunál v bodě 99 napadeného rozsudku dospěl k závěru, že se navrhovatelkám nepodařilo prokázat, že před 1. lednem 2004 skutečně nevykonávaly rozhodující vliv na obchodní politiku společnosti SKW, v bodě 100 tohoto rozsudku uvedl, že je třeba ověřit, zda se podobný závěr uplatní i v případě období protiprávního jednání a obecně období po 1. lednu 2004. V bodech 106 a 107 uvedeného rozsudku v této souvislosti zdůraznil, že tvrzení navrhovatelek připomenutá v bodech 102 až 105 uvedeného rozsudku, která buď nejsou v rámci tohoto kasačního opravného prostředku zpochybňována vůbec, nebo nejsou zpochybňována platně, nemohou prokázat, že navrhovatelky již v průběhu roku 2004 takový vliv nevykonávaly; tento závěr přitom představuje posouzení, které – jak bylo připomenuto v bodě 23 tohoto rozsudku – spadá do jeho pravomoci.
- 37 Ač se nedopustil nesprávného právního posouzení, Tribunál tudíž mohl za účelem zamítnutí argumentace navrhovatelek, že vyvrátily domněnku skutečného výkonu rozhodujícího vlivu z jejich strany na společnost SKW, zohlednit situaci před 1. lednem 2004.
- 38 V rozsahu, v němž navrhovatelky napadají Tribunál, protože zejména v bodech 84 až 87, 88 a 89, 93 až 98, jakož i 108 až 113 na základě existence potenciálního či teoretického vlivu nesprávně odmítl, že došlo k vyvrácení domněnky skutečného výkonu rozhodujícího vlivu ze strany navrhovatelek na společnost SKW, je třeba konstatovat, že tato výtky vychází z nesprávného výkladu napadeného rozsudku, a musí být proto zamítnuta. Na rozdíl od toho, co tvrdí navrhovatelky, totiž z uvedeného rozsudku vyplývá, že Tribunál nevyšel z existence potenciálního či teoretického vlivu navrhovatelek na společnost SKW, nýbrž pouze konstatoval, že jejich argumenty neprokazují neexistenci skutečného výkonu rozhodujícího vlivu z jejich strany na společnost SKW, a k vyvrácení domněnky na základě kapitálu tedy nepostačují.
- 39 Co se týče výtky vycházející z toho, že Tribunál odmítl zohlednit skutečnost, že se společnost SKW účastnila protiprávního jednání ve zjevném rozporu s výslovnými pokyny navrhovatelek, které jsou uvedeny v bodech 106 a 107 napadeného rozsudku, je třeba připomenout, že jak bylo řečeno v bodech 32 a 33 tohoto rozsudku, posuzuje-li unijní soud, zda je vyvrácena domněnka skutečného výkonu rozhodujícího vlivu, je povinen zohlednit všechny důkazy, které mu byly předloženy.
- 40 V rámci tohoto celkového posouzení platí, že i když může existence výslovného pokynu – který udělila mateřská společnost svojí dceřině společnosti – nezúčastňovat se protisoutěžních jednání na daném trhu představovat nepřímý důkaz skutečného výkonu rozhodujícího vlivu ze strany mateřské společnosti na společnost dceřinou, Tribunál – jak to učinil v bodech 90 až 92 napadeného rozsudku – nemůže skutečnost, že dceřiná společnost tento pokyn neuposlechla, považovat za nepřímý důkaz skutečného výkonu takového vlivu.
- 41 Skutečnost, že dceřiná společnost neuposlechne pokyn, který jí dala její mateřská společnost, tedy sama o sobě nemůže postačovat k prokázání neexistence skutečného výkonu rozhodujícího vlivu ze strany mateřské společnosti na společnost dceřinou, jelikož Soudní dvůr již měl příležitost upřesnit, že pro to, aby byla prokázána existence rozhodujícího vlivu, není nezbytné, aby dceřiná společnost plnila všechny pokyny mateřské společnosti – s výhradou situace, kdy by nedodržování těchto pokynů bylo pravidlem (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. června 2015, *Fresh Del Monte Produce v. Komise a Komise v. Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P a C-294/13 P, EU:C:2015:416, body 96 a 97).
- 42 Aniž by se tudíž dopustil nesprávného právního posouzení, Tribunál mohl v bodech 106 a 107 napadeného rozsudku konstatovat, že navzdory pokynům – které udělovaly navrhovatelky společnosti SKW – nezúčastňovat se protisoutěžních dohod na dotčených trzích navrhovatelky právně dostačujícím způsobem neprokázaly, že v období protiprávního jednání nevykonávaly na společnost SKW rozhodující vliv.
- 43 Navrhovatelky konečně Tribunálu vytýkají, že uplatnil příliš restriktivní kritérium, v jehož důsledku se stala domněnka skutečného výkonu rozhodujícího vlivu nevyvratitelnou.

- 44 Soudní dvůr měl již v tomto směru příležitost upřesnit, že skutečnost, že je obtížné podat důkaz o opaku nutný k vyvrácení domněnky skutečného výkonu rozhodujícího vlivu, sama o sobě neznamená, že dotčená domněnka je jako taková nevyvratitelná, a to především tehdy, když jsou subjekty, vůči nimž se uplatňuje, v nejlepším postavení k tomu, aby tento důkaz hledaly ve sféře vlastní činnosti (rozsudek ze dne 5. března 2015, Komise a další v. Versalis a další, C-93/13 P a C-123/13 P, EU:C:2015:150, bod 46, jakož i citovaná judikatura).
- 45 Na základě skutečnosti, že Tribunál v rámci posouzení skutkových okolností a důkazů v projednávané věci konstatoval, že navrhovatelky nevyvrátily domněnku skutečného výkonu rozhodujícího vlivu, se stejně tak nelze domnívat, že se Tribunál dopustil nesprávného právního posouzení tím, že by tuto domněnku učinil nevyvratitelnou.
- 46 Této výtce proto nelze vyhovět.
- 47 Vzhledem k tomu, že všechny výtky vznesené navrhovatelkami byly zamítnuty a posouzení skutkových okolností a důkazů spadá do pravomoci Tribunálu, první důvod kasačního opravného prostředku je nutno zčásti odmítnout jako nepřipustný a zčásti zamítnout jako neopodstatněný.

Ke třetímu důvodu kasačního opravného prostředku vycházejícímu z toho, že Tribunál porušil zásadu rovného zacházení, právo navrhovatelek být slyšeny, jakož i povinnost uvést odůvodnění

Argumentace účastnic řízení

- 48 V rámci třetího důvodu kasačního opravného prostředku, který je namířen proti bodům 287 až 289 napadeného rozsudku, navrhovatelky tvrdí, že Tribunál porušil zásadu rovného zacházení, jejich právo být slyšeny a povinnost uvést odůvodnění, jelikož nesnížil pokutu, která jim byla uložena.
- 49 V tomto ohledu tvrdí, že jejich pokuta měla být snížena ze dvou důvodů. Zprvce měl Tribunál vyvodit důsledky z vlastního závěru učiněného v bodech 272 až 275 napadeného rozsudku, podle něhož Komise v rámci výpočtu celkové solidární odpovědnosti společnosti SKW nesprávně nezohlednila částku uvedenou v bodě 25 pokynů pro výpočet pokut uložených podle čl. 23 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1/2003 (Úř. věst. 2006, C 210, s. 2), tzv. „dovozní clo“ a porušila tak zásadu rovného zacházení, jakož i zásady, kterými se řídí stanovování solidárních pokut.
- 50 Navrhovatelky zadruhé tvrdí, že jak plyne z rozsudku ze dne 23. ledna 2014, SKW Stahl-Metallurgie Holding a SKW Stahl-Metallurgie v. Komise (T-384/09, nezveřejněný, EU:T:2014:27), který se týkal období protiprávního jednání od 1. září 2004 do 16. ledna 2007, Komise neměla společnosti SKW snížit pokutu na základě sdělení o shovívavosti, jelikož žádost o shovívavost podaná navrhovatelkami se na společnost SKW nevztahovala a tato společnost takovou žádost vlastním jménem a na vlastní účet nepodala. Navrhovatelky z toho dovozují, že kdyby se Komise těchto pochybení nedopustila, pokuta uložená společnosti SKW za první část protiprávního jednání týkající se období od 22. dubna 2004 do 30. srpna 2004 by musela být mnohem vyšší.
- 51 Nesnížil-li přitom Tribunál pokuty uložené navrhovatelkám a nezhojil tak protiprávní nepoměr mezi pokutami uloženými navrhovatelkám a pokutou uloženou společnosti SKW na základě čl. 2 písm. g) sporného rozhodnutí, porušil zásadu rovného zacházení, byť v rozsudku ze dne 23. ledna 2014, Gigaset v. Komise (T-395/09, nezveřejněný, EU:T:2014:23), jež se týkal žaloby namířené proti čl. 2 písm. f) tohoto rozhodnutí, v podobné situaci snížil výši pokuty uložené společnosti Gigaset, tj. společnosti, která se poté, co navrhovatelky prodaly společnost SKW, stala její mateřskou společností, kterou Komise shledala odpovědnou za jednání společnosti SKW v období od 1. září 2004 do 16. ledna 2007.

- 52 Navrhovatelky v tomto ohledu připomínají, že Tribunál v bodě 192 rozsudku ze dne 23. ledna 2014, *Gigaset v. Komise* (T-395/09, nezveřejněný, EU:T:2014:23), poté co uvedl „že stejné zacházení s nestejnými situacemi společností [Gigaset] a SKW mělo za následek, že jim byla uložena pokuta ve stejné výši, i když měl být mezi částkami pokut uložených těmito dvěma společnostmi rozdíl jeden milion euro“, v rámci výkonu své pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci rozhodl, že „za účelem nápravy zjištěného nerovného zacházení vůči společnosti [Gigaset] se výše pokuty uložené společnosti [Gigaset] ve [sporném] rozhodnutí snižuje o jeden milion euro“.
- 53 Navrhovatelky kromě toho namítly, že tím, že Tribunál neodpověděl na argumenty, které považoval za opožděné proto, že byly poprvé uplatněny v replice, a z tohoto důvodu vycházejí z porušení zásady rovného zacházení, porušil právo navrhovatelek být slyšeny a povinnost uvést odůvodnění. Navrhovatelky totiž vysvětlují, že ve stadiu před zahájením řízení nemohly tyto argumenty uplatnit.
- 54 Komise se domnívá, že je tento důvod kasačního opravného prostředku nepřijatelný, jelikož překračuje rámec předmětu řízení v prvním stupni, a v každém případě je neopodstatněný.

Závěry Soudního dvora

- 55 Úvodem je třeba připomenout, že navrhovatel může vznést kasační opravný prostředek tak, že uvede důvody vyplývající ze samotného napadeného rozsudku směřující ke zpochybnění jeho právní opodstatněnosti (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 10. dubna 2014, *Komise a další v. Siemens Österreich a další*, C-231/11 P až C-233/11 P, EU:C:2014:256, bod 102, jakož i ze dne 10. dubna 2014, *Areva a další v. Komise*, C-247/11 P a C-253/11 P, EU:C:2014:257, body 118 a 170, jakož i citovaná judikatura).
- 56 Je přitom nesporné, že navrhovatelky tvrdí, že se Tribunál dopustil nesprávného právního posouzení při novém zhodnocení výše pokut, které jim byly uloženy, jež Tribunál – jak plyne z bodu 269 napadeného rozsudku – provedl v rámci výkonu pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci ve smyslu článku 261 SFEU.
- 57 Tento důvod kasačního opravného prostředku je tudíž na rozdíl od toho, co tvrdí Komise, přípustný.
- 58 Z ustálené judikatury Soudního dvora ovšem plyne, že zásada rovného zacházení, které se dovolávají navrhovatelky, musí být v souladu s dodržováním zásady legality, podle které nikdo nemůže ve svůj prospěch uplatňovat protiprávnost, k níž došlo ve prospěch jiné osoby (rozsudek ze dne 10. listopadu 2011, *The Rank Group*, C-259/10 a C-260/10, EU:C:2011:719, bod 62 a citovaná judikatura).
- 59 Pokud tedy navrhovatelky – jak plyne z bodů 49 a 50 tohoto rozsudku – ve svůj prospěch uplatňovaly údajnou protiprávnost, ke které došlo při stanovení výše pokuty uložené společnosti SKW, v žádném případě se nemohou dovolávat zásady rovného zacházení a rozsudku ze dne 23. ledna 2014, *Gigaset v. Komise* (T-395/09, nezveřejněný, EU:T:2014:23), a zpochybňovat tak výši pokut, které jim Tribunál uložil.
- 60 S ohledem na výše uvedené konečně nemohou obstát – i kdyby byly opodstatněné – výtky navrhovatelek vycházející z porušení jejich práva být slyšeny a povinnosti uvést odůvodnění, které plynou z toho, že Tribunál neposoudil jejich argumentaci vycházející z porušení zásady rovného zacházení.
- 61 Třetí důvod kasačního opravného prostředku tudíž musí být zamítnut zčásti jako irelevantní a zčásti jako neopodstatněný.

Ke čtvrtému důvodu kasačního opravného prostředku vycházejícímu z porušení zásady právní jistoty, zásady nulla poena sine lege certa, jakož i povinnosti uvést odůvodnění

Argumentace účastnic řízení

- 62 V rámci čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku, který je uplatněn podpůrně a směřuje proti bodu 288 napadeného rozsudku a zároveň proti bodu 2 první odrážce poslední části věty výroku tohoto rozsudku, navrhovatelky tvrdí, že se Tribunál dopustil nesprávného právního posouzení, jelikož výslovně neuvedl, že platba společnosti SKW bude mít dvojitý osvobozující účinek nejen ve vztahu k navrhovatelkám, ale také ve vztahu ke společnosti Gigaset, a dodávají, že Komise bude moci na základě tohoto opomenutí při vymáhání pokut, které byly navrhovatelkám uloženy, zpochybnit, že případná platba společnosti SKW má pro společnost Gigaset účinek zániku dluhu. V tomto ohledu tvrdí, že pokud by Komise dospěla k názoru, že platba společnosti SKW bude mít osvobozující účinek pouze ve vztahu k nim, a nikoliv ve vztahu ke společnosti Gigaset, nebyly by schopny určit částku, kterou nakonec budou muset zaplatit, a vnitrostátní soud, kterému by byl případně v tomto ohledu spor předložen, by o této otázce nemohl rozhodnout.
- 63 Tribunál tedy neporušil pouze zásadu právní jistoty, která se uplatňuje, pokud jde o solidaritu při placení pokut, ale také zásadu *nulla poena sine lege certa*, povinnost uvést odůvodnění, jakož i článek 296 SFEU.
- 64 Komise namítá, že je tento důvod kasačního opravného prostředku nový, a proto je nepřipustný; v každém případě je pak neopodstatněný.

Závěry Soudního dvora

- 65 Předně je třeba uvést, že navrhovatelky v rámci tohoto důvodu kasačního opravného prostředku, který směřuje proti bodu 288 napadeného rozsudku a zároveň bodu 2 první odrážce poslední části věty výroku tohoto rozsudku, tvrdí, že se Tribunál dopustil nesprávného právního posouzení, jelikož uvedl, že částky, které případně zaplatí společnost SKW na úhradu pokut, které byly navrhovatelkám uloženy v čl. 2 písm. f) a g) sporného rozhodnutí, budou mít osvobozující účinek pouze ve vztahu k navrhovatelkám.
- 66 Podle ustálené judikatury Soudního dvora je právní zájem na podání kasačního opravného prostředku podmínkou přípustnosti, která musí přetrvávat až do okamžiku, než soud rozhodne ve věci samé. Takový zájem existuje tak dlouho, dokud může kasační opravný prostředek v důsledku přinést prospěch účastníku řízení, který jej podal (rozsudek ze dne 24. března 2011, Ferrero v. OHIM, C-552/09 P, EU:C:2011:177, bod 39 a citovaná judikatura).
- 67 Podmínka přípustnosti se vztahuje jak na kasační opravný prostředek jako celek, tak na jednotlivé důvody uplatněné na jeho podporu.
- 68 Jak v projednávaném případě uvedl generální advokát v bodech 96 a 98 svého stanoviska, Tribunál v bodě 288 napadeného rozsudku, jakož i v bodě 2 první odrážce poslední části věty výroku tohoto rozsudku výslovně uvedl, že platby provedené společností SKW na úhradu pokut, které jí byly uloženy v čl. 2 písm. f) a g) sporného rozhodnutí, budou mít účinek zániku dluhu ve vztahu k pokutám, které byly uloženy navrhovatelkám. Podstatou tohoto důvodu kasačního opravného prostředku je návrh, aby Soudní dvůr uznal, že takové platby mají účinek zániku dluhu ve prospěch třetí osoby – v projednávaném případě společnosti Gigaset – z čehož navrhovatelky nemohou mít žádný prospěch.
- 69 Čtvrtý důvod kasačního opravného prostředku je tudíž třeba odmítnout jako nepřipustný.

K pátému důvodu kasačního opravného prostředku vycházejícímu z porušení článku 81 ES, článku 23 nařízení č. 1/2003, jakož i zásady rovného zacházení, práva navrhovatelek být slyšeny a povinnosti uvést odůvodnění

Argumentace účastnic řízení

- 70 Navrhovatelky v rámci pátého důvodu kasačního opravného prostředku, který je uplatněn podpůrně a směřuje proti bodu 288 napadeného rozsudku a zároveň první odrážce bodu 2 výroku napadeného rozsudku, Tribunálu vytýkají, že porušil článek 81 ES, článek 23 nařízení č. 1/2003, jakož i zásadu rovného zacházení, právo být slyšeny a povinnost uvést odůvodnění, a to při novém posouzení výše pokut uložených navrhovatelkám, kdy od části pokuty, která by se považovala za uhrazenou ze strany navrhovatelek v případě platby ze strany společnosti SKW, odečetl snížení pokuty protiprávně přiznané navrhovatelkám na základě sdělení o shovívavosti, přičemž neodpověděl na argumenty, které navrhovatelky v tomto ohledu uplatnily.
- 71 Navrhovatelky v tomto smyslu namítají, že kdyby společnosti SKW nebyla protiprávně snížena pokuta na základě žádosti o shovívavost, kterou navrhovatelky podaly pouze ku svému prospěchu, a nikoliv ku prospěchu společnosti SKW, část pokuty uložené navrhovatelkám v první odrážce bodu 2 výroku napadeného rozsudku – tj. 2,49 milionu eur – ve vztahu k níž mají platby provedené společností SKW účinek zániku dluhu, by byla vyšší a dosahovala by částky 3,47 milionu eur. Z toho podle navrhovatelek vyplývá, že Tribunál takto nepřímou a v neprospěch navrhovatelek zohlednil skutečnost, že společnosti SKW byla protiprávně snížena pokuta.
- 72 Navrhovatelky tudíž žádají Soudní dvůr, aby ve vztahu ke společnosti Degussa stanovil osvobozující účinek platby společnosti SKW na částku 3,47 milionu eur.

Závěry Soudního dvora

- 73 Navrhovatelky v rámci tohoto důvodu kasačního opravného prostředku nesouhlasí s Tribunálem v tom ohledu, že co se týče pokuty ve výši 2,49 milionu eur, kterou jim Tribunál společně a nerozdílně uložil v první odrážce bodu 2 výroku napadeného rozsudku, stanovil ve vztahu ke společnosti Degussa účinek zániku dluhu prostřednictvím platby provedené společností SKW na úhradu pokut, které byly této společnosti uloženy v čl. 2 písm. f) a g) sporného rozhodnutí, na částku 2,49 milionu eur, a nikoliv 3,47 milionu eur.
- 74 V tomto ohledu je třeba uvést, že podle mechanismu pokuty, kterou Tribunál v první odrážce bodu 2 výroku napadeného rozsudku uložil navrhovatelkám ke společné a nerozdílné úhradě, může společnost SKW na základě plateb provedených na úhradu pokut, které jí byly uloženy v čl. 2 písm. f) a g) sporného rozhodnutí, napříště osvobodit navrhovatelky od povinnosti hradit celou pokutu ve výši 2,49 milionu eur, která jim byla společně a nerozdílně uložena.
- 75 Jak přitom uvedl generální advokát v bodě 106 svého stanoviska, společnost SKW nemůže být povinna, byť jen částečně, zaplatit částku 1,24 milionu eur stanovenou ve druhé odrážce bodu 2 výroku napadeného rozsudku. Jak totiž vyplývá z bodu 289 tohoto rozsudku a druhé odrážky bodu 2 jeho výroku, které nejsou v rámci tohoto kasačního opravného prostředku zpochybněny, povinnost k úhradě této částky byla uložena výlučně společnosti Degussa z důvodu opakování protiprávního jednání, a platby, které případně provede společnost SKW na úhradu pokuty, která jí byla uložena, tudíž na tuto částku nebudou mít vliv.
- 76 Pátý důvod kasačního opravného prostředku proto musí být zamítnut.
- 77 Kasační opravný prostředek je tudíž třeba zamítnout v plném rozsahu.

K nákladům řízení

- 78 Podle čl. 184 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora rozhodne Soudní dvůr o nákladech řízení, není-li kasační opravný prostředek opodstatněný.
- 79 Podle čl. 138 odst. 1 tohoto jednacího řádu, který se použije na základě jeho čl. 184 odst. 1 na řízení o opravném prostředku, se účastník řízení, který neměl ve věci úspěch, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval.
- 80 Vzhledem k tomu, že společnosti Degussa a AlzChem neměly ve věci úspěch a Komise požadovala, aby jim byla uložena náhrada nákladů řízení, tyto společnosti ponesou vlastní náklady řízení a nahradí náklady řízení vynaložené Komisí.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

- 1) Kasační opravný prostředek se zamítá.**
- 2) Společnosti Evonik Degussa GmbH a AlzChem AG ponesou vlastní náklady řízení a nahradí náklady řízení vynaložené Evropskou komisí.**

Podpisy.